

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/68/2004

POLACY O RYNKU PRACY ORAZ O PRZYCZYNACH I SKUTKACH BEZROBOCIA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

-
- Prawie wszyscy Polacy negatywnie oceniają sytuację na krajowym rynku pracy uznając, że jest bardzo zła (52%) lub zła (40%). Bardzo pesymistyczne, lecz nieco lepsze niż przed miesiącem, są także przewidywania na najbliższy rok (45% badanych twierdzi, że sytuacja się nie zmieni, a 26%, czyli o 5 punktów mniej niż w marcu, uważa, że się pogorszy). Niemal co piąta osoba (18%, wzrost o 6 punktów) przewiduje poprawę sytuacji. Krytycznie oceniane są lokalne możliwości zatrudnienia (48% respondentów, o 5 punktów więcej niż w marcu, uważa, że w ich miejscowości lub okolicy trudno o jakąkolwiek pracę, a 31% twierdzi, że jej tam w ogóle nie ma). Ponad dwie piąte pracujących (42%) obawia się utraty zatrudnienia, w tym 11% (spadek o 4 punkty) bardzo poważnie się z tym liczy.
  - Najczęściej wskazywane przez respondentów przyczyny utrzymywania się bezrobocia to: brak miejsc pracy (97%), ukończenie szkół, po których nie ma pracy (79%), brak kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy (60%), istnienie „szarej strefy” umożliwiającej pracę „na czarno” (55%) oraz - uznawane za mniej istotne - niezaradność przy szukaniu pracy (35%), zdawanie się na pomoc rodziny (31%) lub instytucji opieki społecznej (30%), zaniechanie starań o pracę (29%).
  - Do najgorszych skutków bezrobocia badani zaliczają zły stan psychiczny osób pozostających bez pracy, utratę chęci do życia (48%), godzenie się pracowników na niskie zarobki (40%), ubożenie rodzin (36%) i ich dezintegrację (34%), podatność bezrobotnych na wchodzenie w konflikt z prawem (35%), przyzwalanie pracowników na wyzysk, złe traktowanie w pracy (33%), konieczność podejmowania pracy „na czarno” bez uprawnień socjalnych (27%), a także blokowanie możliwości życiowych młodego pokolenia (25%).
  - Od roku 1990 drastycznie nasiliło się przekonanie, że bezrobotni są pozostawieni samym sobie i nie mogą liczyć na pomoc państwa (wzrost wskazań z 41% do 88%).

Z naszych dotychczasowych badań wynika, że bezrobocie jest jednym z najbardziej traumatycznych doświadczeń, jakie spotkały Polaków po przełomie 1989 roku¹. Obecnie co trzecia rodzina w Polsce dotknięta jest bezrobociem kogoś ze wspólnego gospodarstwa domowego, a co siódmy respondent doświadcza bezrobocia osobiście. Ponad połowa bezrobotnych to osoby, które od ponad dwóch lat nie mogą znaleźć pracy, prawie co piąty szuka zatrudnienia od roku do dwóch lat, a co trzeci - krócej niż rok. Oznacza to, że w Polsce bardzo trudno jest odzyskać utraconą pracę. W tej sytuacji odnotowujemy, że coraz więcej bezrobotnych odczuwa deprivacje finansowe, coraz więcej skarży się na ubożenie rodziny, narastające w niej konflikty, a także na utratę szans rozwoju zawodowego, zależność od innych, pogarszanie się stanu zdrowia, poczucie bycia niepotrzebnym, a przede wszystkim - poczucie bezradności, które w ostatnich trzech latach systematycznie się nasila. Utrzymujące się wysokie bezrobocie rodzi negatywne skutki w wielu wymiarach życia osób dotkniętych tym problemem, ich rodzin, lokalnych społeczności i całego społeczeństwa. Opracowanie to dotyczy opinii Polaków na temat skutków bezrobocia, a także czynników decydujących o jego utrzymywaniu się w Polsce². Omawiamy w nim również najnowsze opinie o sytuacji na rynku pracy oraz oceny zagrożenia bezrobociem wśród osób mających zatrudnienie³.

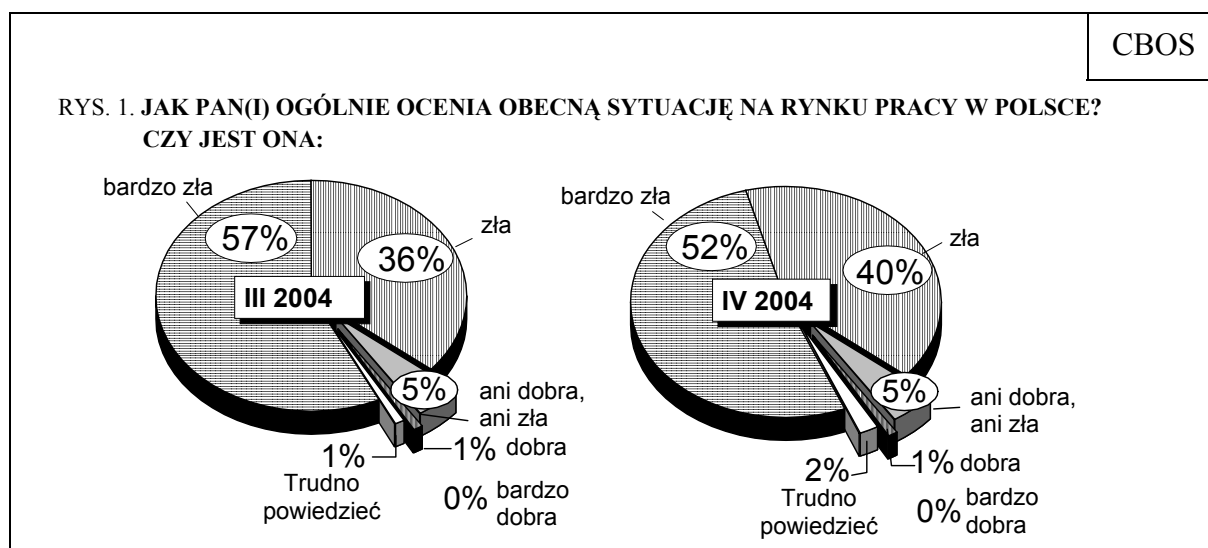
¹ Zob. komunikaty CBOS: „Społeczny zakres bezrobocia i poczucia zagrożenia utratą pracy”, marzec 2004; „Bezrobotni o swoim położeniu życiowym”, kwiecień 2004 (oprac. B. Wciórka).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (166), 5-8 marca 2004 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1022).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (167) przeprowadzono w dniach 2-5 kwietnia 2004 roku na liczącej 993 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

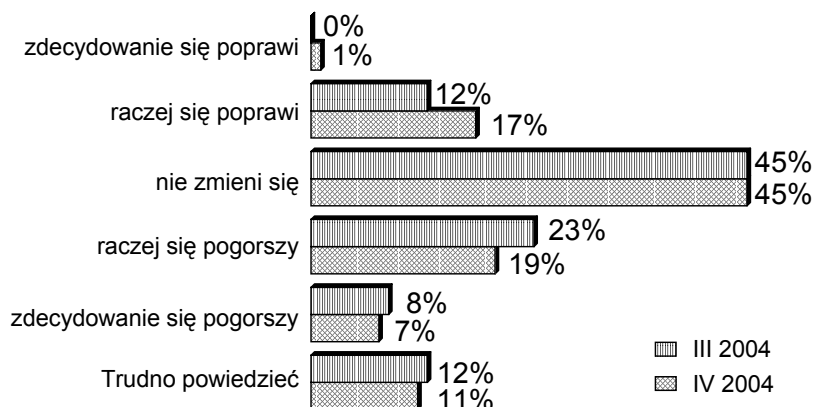
OCENY I PRZEWIDYWANIA DOTYCZĄCE SYTUACJI NA KRAJOWYM RYNKU PRACY

Prowadzony od października 2001 roku comiesięczny pomiar opinii niezmiennie przynosi bardzo niekorzystny obraz sytuacji na rynku pracy w Polsce (zob. Aneks I). Również w kwietniu panuje powszechne przekonanie, że sytuacja ta jest zła, w tym ponad połowa to oceny skrajnie negatywne (jest ich obecnie o 5 punktów mniej niż w marcu). Zaledwie co dwudziesty ankietowany uznaje sytuację na krajowym rynku pracy za przeciętną, a co setny - za dobrą. Polacy są w tej sprawie jednomyślni - we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych zdecydowanie dominują negatywne opinie na ten temat.

Od października 2001 roku przeważa też pesymizm w przewidywaniach dotyczących rozwoju sytuacji na krajowym rynku pracy w ciągu najbliższego roku (zob. Aneks I). W kwietniu odnotowaliśmy wprawdzie niewielką poprawę, ale uzyskane wskaźniki nie odbiegają od przewidywań ze stycznia i lutego br. Prawie połowa badanych twierdzi, że w najbliższym roku sytuacja na rynku pracy w Polsce pozostanie bez zmian, a ponad jedna czwarta (o 5 punktów mniej niż w marcu) uważa, że jeszcze się pogorszy. Prawie co piąty respondent (o 6 punktów więcej niż przed miesiącem) dostrzega możliwość poprawy, z tym że tylko co setny jest o tym całkowicie przekonany.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W CIĄGU NAJBLIŻSZEGO ROKU SYTUACJA NA RYNKU PRACY W POLSCE:

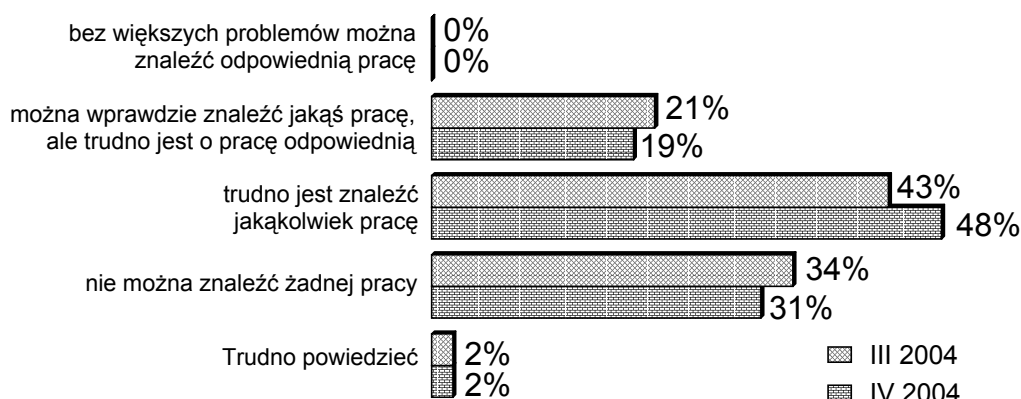

Brak nadziei na poprawę sytuacji na ogólnopolskim rynku pracy zdecydowanie przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Stosunkowo najwięcej optymistów jest wśród uczniów i studentów (36% z nich oczekuje poprawy) oraz w grupie przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (31%). Generalnie, bardziej optymistyczne są przewidywania ludzi młodych, z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowanych, żyjących w dobrych warunkach materialnych, mieszkających w ponad 500-tysięcznych miastach, a więc tych, którzy mają większe szanse na rynku pracy (zob. Aneks II).

OCENY SYTUACJI NA LOKALNYCH RYNKACH PRACY

Od października 2001 roku utrzymuje się też negatywny obraz sytuacji na lokalnych rynkach pracy. Obecnie prawie połowa badanych (48%, o 5 punktów więcej niż przed miesiącem) ocenia, że w ich miejscowości lub okolicy trudno jest znaleźć jakiegokolwiek zatrudnienie, a niemal jedna trzecia (31%) sądzi, że nie ma tam żadnej pracy. Tylko co piąty respondent (19%) przyznaje, że na lokalnym rynku można wprawdzie znaleźć jakieś zajęcie, ale trudno jest o pracę odpowiednią. Żaden respondent nie twierdzi natomiast, że odpowiednia praca jest dostępna bez większych problemów.

RYS. 3. JAK OKREŚLIŁ(A)BY PAN(I) SYTUACJĘ NA RYNKU PRACY W PANA(I) MIEJSCOWOŚCI LUB OKOLICY? CZY, PANA(I) ZDANIEM, OBECNIE:

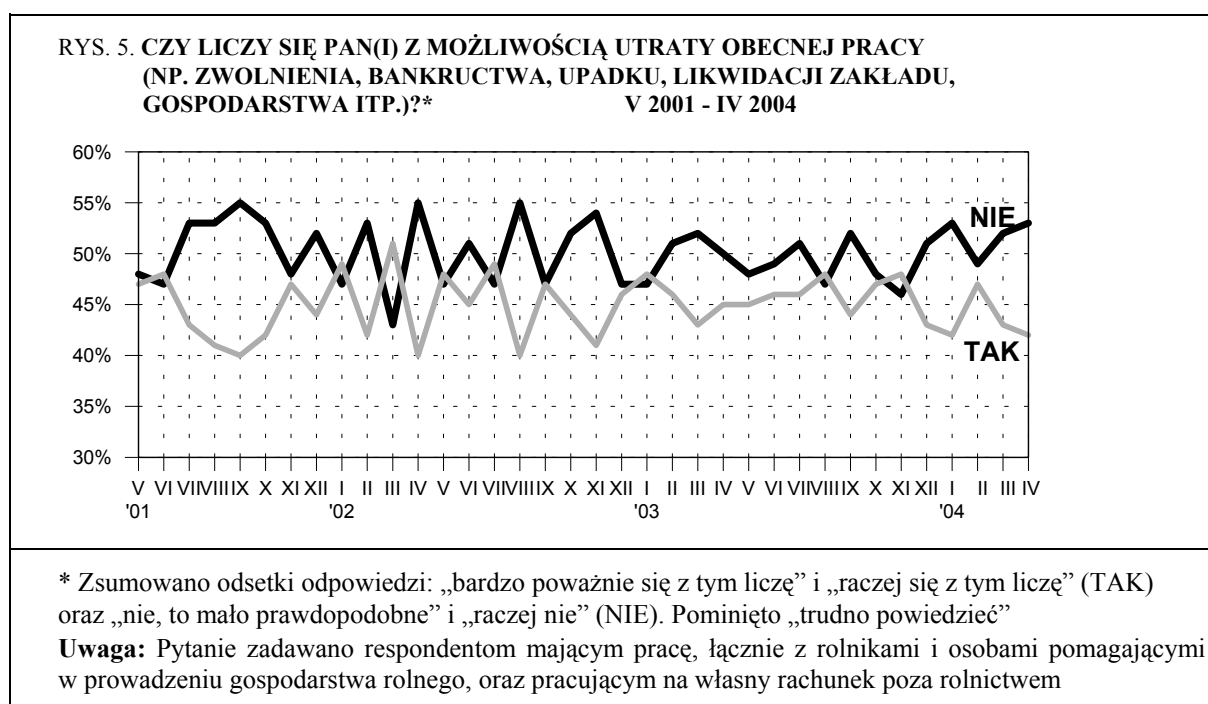
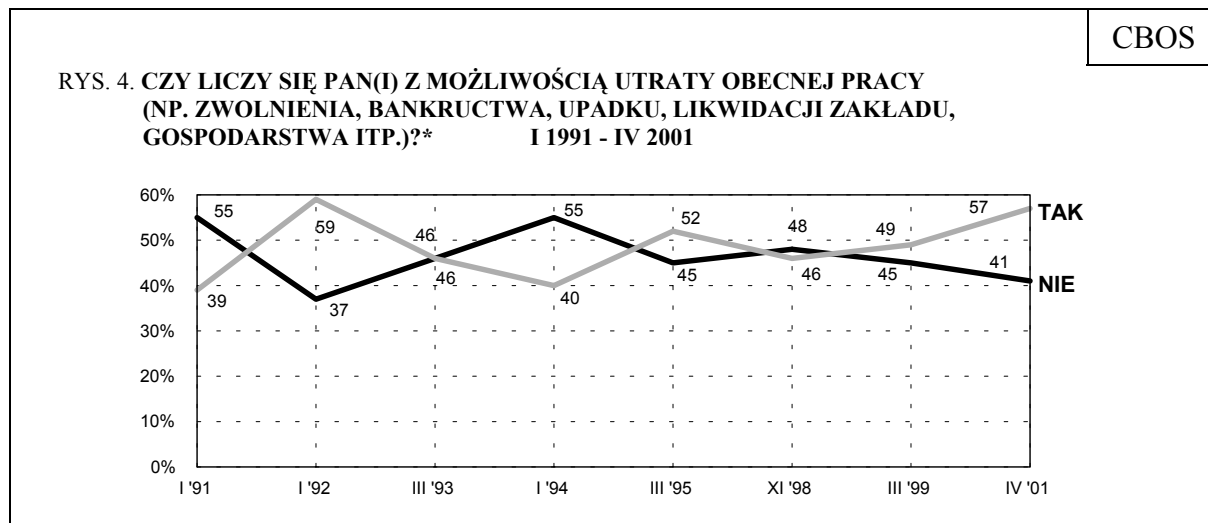

Opinie o sytuacji na lokalnych rynkach pracy są wyraźnie zróżnicowane społecznie (zob. Aneks II). Na brak jakiegokolwiek pracy w miejscu zamieszkania lub okolicy szczególnie często wskazują rolnicy (59%), mieszkańcy wsi (47%), ludzie osiągający najniższe dochody na osobę w rodzinie oraz renciści (po 45%), badani żyjący w złych warunkach materialnych, z podstawowym wykształceniem, w wieku 65 lat i starsi (po 44%). Natomiast im respondenci są młodszy, lepiej wykształceni i mieszkają w większych miejscowościach, bardziej zurbanizowanych, tym rzadziej na ogół wyrażają tak skrajne oceny, tym częściej zaś uważają, że w ich miejscowości lub okolicy można znaleźć jakąś pracę, choć nie zawsze odpowiednią. Zdecydowanie najlepiej oceniany jest wielkomiejski rynek pracy - ponad dwie piąte mieszkańców największych miast (43%) twierdzi, że można tam znaleźć jakieś zatrudnienie, choć trudno o odpowiednie, i „tylko” 7% jest zdania, że nie ma tam żadnej pracy.

POCZUCIE ZAGROŻENIA BEZROBOCIEM

Wysoki poziom bezrobocia jest traumatycznym doświadczeniem nie tylko dla bezrobotnych, ale także dla tych, którzy mają zatrudnienie, rodzi bowiem lęk przed utratą

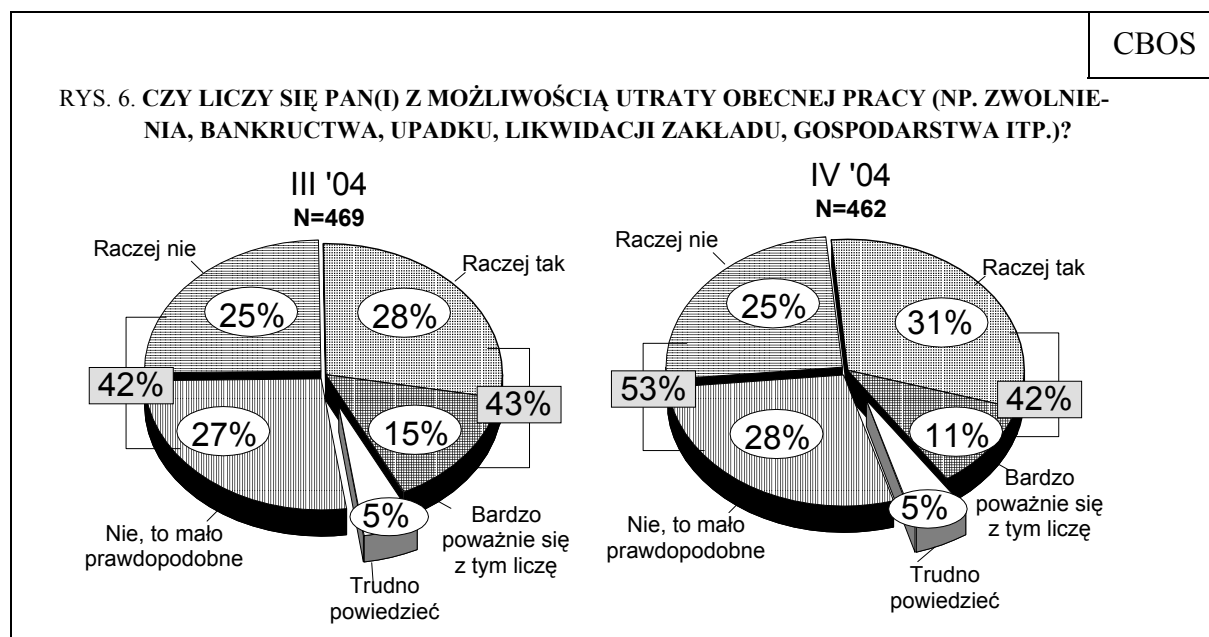
pracy i jej konsekwencjami. Poczucie zagrożenia bezrobociem zmieniało się w toku transformacji⁴.

Obecnie badani deklarujący poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia (53%) nadal przeważają nad tymi, którzy liczą się z możliwością utraty obecnej pracy (42%). Warto jednak podkreślić, że obecnie tylko co dziesiąta osoba mająca pracę (11%) ocenia zagrożenie jej utratą jako bardzo poważne. Z perspektywy ostatnich trzech lat można zauważyć, że

⁴ Zob. komunikat CBOS „Społeczny zakres bezrobocia i poczucia zagrożenia utratą pracy”, marzec 2004.

odsetek osób tak skrajnie negatywnie oceniających swoją sytuację jest wyjątkowo niski (zob. Aneks I)⁵.

Utraty pracy najczęściej obawiają się robotnicy wykwalifikowani, natomiast poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia najczęściej deklarują, z jednej strony, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, z drugiej zaś - rolnicy (zob. Aneks II).

OPINIE O PRZYCZYNACH TRWANIA BEZROBOCIA

Przedstawiając ankietowanym dziewięć czynników sprzyjających bezrobociu poprosiliśmy, by o każdym z nich wypowiedzieli się, czy decyduje on o utrzymywaniu się tego zjawiska w Polsce.

Ankietowani jednomyślnie i niezmiennie za główną przyczynę trwającego bezrobocia uznają brak miejsc pracy. Znacznie częściej niż przed rokiem wskazują też na inne czynniki strukturalne sprzyjające bezrobociu: niedostosowany do potrzeb rynku pracy system edukacyjny oferujący szkoły, po których trudno znaleźć pracę (wzrost z 68% do 79%) oraz opłacalność pracy „na czarno” (wzrost z 43% do 55%). Większość badanych do powodów

⁵ Kolejne sondaże pozwolą rozstrzygnąć, czy był to symptom poprawy czy tylko przejaw często notowanych wahań opinii.

utrzymywania się bezrobocia zalicza także brak potrzebnych kwalifikacji u osób poszukujących pracy - akcent na ten czynnik jest obecnie znacznie silniejszy niż przed rokiem (60% wobec 38%).

Wyraźnie rzadziej za przyczynę pozostawania bez zatrudnienia respondenci uznają niezaradność, nieumiejętne szukanie pracy (35%) czy niepodejmowanie starań o pracę (29%), zdawanie się na pomoc rodziny (31%) lub opieki społecznej (30%). Niewielu badanych (13%) twierdzi ponadto, że bezrobocie utrzymuje się, bo ludzie dobrze prosperują bez stałego zatrudnienia. Mimo iż większość respondentów uważa, że wymienione cechy i postawy ludzi nie mają decydującego znaczenia dla utrzymywania się bezrobocia w Polsce, obecnie podkreślają ich rolę na ogół częściej niż przed rokiem.

Tabela 1

Co, zdaniem Pana(i), obecnie decyduje o tym, że ludzie nie mają pracy, są bezrobotni? Czy dlatego nie mają pracy, że:	Tak	Nie	Tak	Nie
	III '03		III '04	
	w procentach			
- nie ma miejsc pracy	97	2	97	2
- ukończyli szkoły, po których nie ma pracy	68	26	79	16
- nie mają potrzebnych kwalifikacji	38	54	60	34
- opłaca im się pracować „na czarno”	43	47	55	35
- są niezaradni, nie potrafią szukać pracy	18	73	35	57
- mogą liczyć na pomoc rodziny	31	56	31	56
- opłaca się im korzystać z zasiłków, pomocy opieki społecznej	24	68	30	61
- nie szukają pracy	19	74	29	64
- dobrze sobie radzą finansowo bez stałej pracy	9	83	13	78
W tabeli pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i>				

Niektóre opinie są wyraźnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Dla przykładu, upatrywanie przyczyn utrzymywania się bezrobocia w istnieniu szarej strefy umożliwiającej bezrobotnym pracę „na czarno” jest tym częstsze, im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna oraz młodszy wiek respondentów. Warto przy tym podkreślić, że przekonanie o negatywnej roli tego czynnika jest szczególnie silne w środowisku uczniów

i studentów (82% wskazań) oraz ogółu młodzieży w wieku od 18 do 24 lat (76%). Ludzie młodzi częściej niż inni podkreślają też znaczenie niektórych cech i postaw osób bezrobotnych, takich jak: brak odpowiednich kwalifikacji, niezaradność, brak motywacji do poszukiwania pracy, bierność, gotowość do korzystania ze wsparcia rodziny, skłonność do wykorzystywania systemu instytucjonalnego oparcia społecznego.

Na zakończenie należy podkreślić, że te osoby, które same doświadczają bezrobocia, zasadniczo nie różnią się od ogółu badanych w swoich poglądach na przyczyny jego trwania.

OPINIE O SPOŁECZNYCH SKUTKACH BEZROBOCIA

Ankietowanym przedstawiliśmy też listę rozmaitych społecznych następstw bezrobocia, prosząc, by wskazali wśród nich trzy, które uznają za najgorsze.

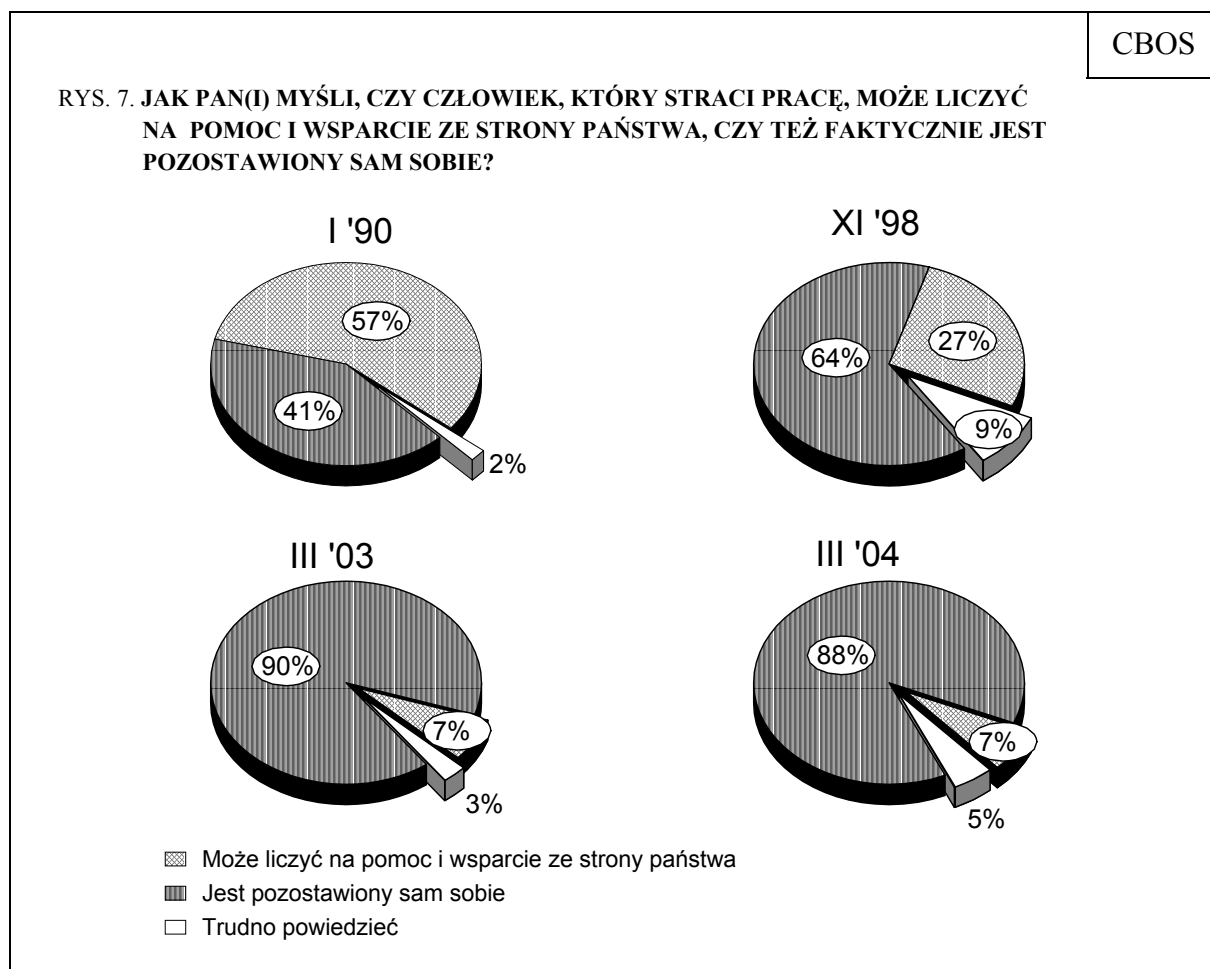
Tabela 2

Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia	Wskazania respondentów według terminów badań	
	III '03	III '04
	w procentach	
Ludzie, którzy nie mają pracy, są przygnębieni i tracą chęć do życia	43	48
Ludzie godzą się na niskie zarobki, aby tylko mieć pracę	35	40
Rodziny osób bezrobotnych ubożeją	45	36
Ludzie, którzy nie mają pracy, łatwiej wchodzi w konflikt z prawem, wzrasta przestępczość	38	35
Rodziny osób bezrobotnych ulegają skłóceniu, rozbiciu	33	34
Ludzie godzą się na wyzysk, złe traktowanie w pracy, aby ją tylko utrzymać	37	33
Ludzie muszą pracować „na czarno”, bez uprawnień socjalnych, np. bez prawa do emerytury, ubezpieczeń zdrowotnych, urlopu	24	27
Młodzi ludzie po ukończeniu szkół nie mogą rozpocząć samodzielnego, dorosłego życia	30	25
Ludzie, którzy żyją z zasiłków dla bezrobotnych, odzwyczajają się od pracy	10	15
Trudno powiedzieć	0	0
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazywać różne skutki bezrobocia		

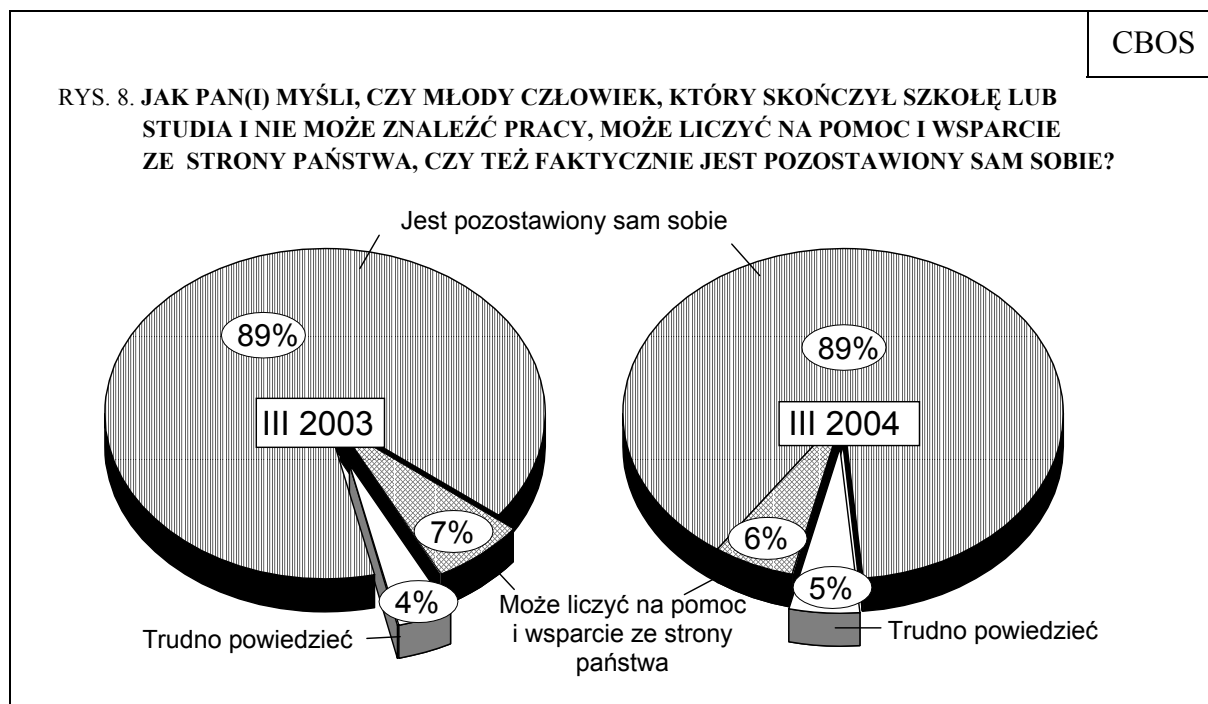
Niemal połowa Polaków do najgorszych skutków bezrobocia zaliczyła zły stan psychiczny bezrobotnych - **przygnębienie, utratę chęci do życia**. Należy zauważyć, że czynnik ten jest obecnie wskazywany nieco częściej niż przed rokiem (wzrost z 43% do 48%). Wyjątkowo silnie akcentują go sami bezrobotni, ludzie o najniższych dochodach na osobę w rodzinie, mieszkańcy wielkich miast (zob. tabele aneksowe). Częściej niż w ubiegłym roku ankietowani podkreślają także, że trudna sytuacja na rynku pracy zmusza pracowników do wyrażenia **zgody na niskie zarobki** (wzrost z 35% do 40%) - na ten skutek bezrobocia szczególnie silnie uwrażliwieni są robotnicy wykwalifikowani. Kolejne ze wskazywanych następstw bezrobocia to **ubożenie rodzin** nim dotkniętych (36%) - akcent na ten czynnik jest tym silniejszy, im niższe wykształcenie i gorsze warunki materialne badanych; szczególnie często wymieniają go też mieszkańcy wsi. Niemal równie często (35%) ankietowani wskazują na **podatność bezrobotnych na konflikt z prawem** i związany z tym wzrost przestępczości. Co trzeci badany (34%) uważa także, że najgorsze jest to, iż bezrobocie odbija się niekorzystnie na rodzinach, które pod naporem problemów ulegają skłóceniu, rozbiciu. Im starsi są badani, tym częściej do najbardziej szkodliwych skutków bezrobocia zaliczają **dezintegrację rodziny**, co szczególnie niepokoi rencistów i rolników. Równie często (33%) ankietowani podkreślają, że bezrobocie negatywnie wpływa na pracujących, którzy z obawy przed utratą zatrudnienia godzą się na wyzysk i złe traktowanie w pracy. **Konieczność tolerowania wyzysku w pracy** szczególnie akcentują robotnicy, bardziej uwrażliwieni na ten skutek są także najmłodsi ankietowani niż ludzie w starszym wieku. Za szkodliwe uznają badani także to, że **bezrobotni, by się utrzymać, muszą pracować „na czarno”**, tzn. bez uprawnień socjalnych, np. bez prawa do emerytury, ubezpieczeń zdrowotnych, urlopu (27%), co szczególnie często podkreślają uczniowie i studenci oraz ogół młodzieży. Co czwarty ankietowany (25%, o 5 punktów mniej niż przed rokiem) za największe zło uznaje ponadto negatywny wpływ bezrobocia na **samodzielność młodzieży**, która kończąc szkołę lub studia nie ma szans rozpoczęcia dorosłego życia. Najbardziej niepokoi to samą młodzież, przede wszystkim uczniów i studentów, a także ogół badanych w wieku od 18 do 24 lat. Stosunkowo niewielka grupa respondentów (15%, wzrost w ciągu roku o 5 punktów) jest skłonna uznać za najbardziej negatywny skutek bezrobocia to, że osoby **żyjące z zasiłków dla bezrobotnych odzwyczajają się od pracy**.

BEZROBOTNI A PAŃSTWO

Wśród Polaków powszechne jest przekonanie, że człowiek, który traci pracę, pozostawiony jest sam sobie. Zaledwie 7% badanych jest zdania, że bezrobotny może liczyć na pomoc i wsparcie ze strony państwa. U progu przemian Polacy zupełnie inaczej oceniali rolę państwa. W roku 1990 ponad połowa ankietowanych wierzyła w to, że zapewni ono bezrobotnym bezpieczeństwo socjalne, a dwie piąte było odmiennego zdania. Osiem lat później już tylko ponad jedna czwarta badanych uważała, że w przypadku utraty pracy można liczyć na państwową pomoc, natomiast większość była przekonana, że jest się pozostawionym samemu sobie. Kolejne lata przyniosły drastyczny wzrost poczucia, że w tak trudnej sytuacji życiowej zupełnie nie można liczyć na państwo.

Równie krytycznie oceniają badani stosunek państwa do ludzi młodych, którzy po ukończeniu edukacji chcą rozpocząć pracę, lecz nie mogą jej znaleźć. Prawie wszyscy badani uznają, że absolwenci szkół czy uczelni nie mogą dzisiaj liczyć na pomoc państwa, są zdani tylko na siebie. Tylko 6% respondentów jest odmiennego zdania.

Przedstawiciele różnych grup społeczno-demograficznych są całkowicie jednomyślni w negatywnej ocenie stosunku państwa do obywateli doświadczających bezrobocia - zarówno tych, którzy utracili zatrudnienie, jak i absolwentów pozbawionych szans na rozpoczęcie pracy zawodowej.

Na zakończenie warto przypomnieć, że sami bezrobotni opisując swoją sytuację życiową przyznają, że oparcie finansowe znajdują niemal wyłącznie w rodzinie, natomiast emocjonalne - najczęściej w gronie przyjaciół, znajomych (57%) oraz kolejno: w rodzinie (39%), wśród sąsiadów (37%), w parafii, kościelnych organizacjach charytatywnych (24%), w urzędach, biurach pośrednictwa pracy (15%) oraz w instytucjach opieki społecznej (13%)⁶.

⁶ Zob. komunikat CBOS „Bezrobotni o swoim położeniu życiowym”, kwiecień 2004 (oprac. B. Wciórka).

Od ponad dwóch lat, czyli od czasu, kiedy bezrobocie w kraju osiągnęło poziom nienotowany wcześniej w III RP, nasze comiesięczne sondaże ukazują bardzo krytyczne opinie Polaków o sytuacji na krajowym rynku pracy oraz na rynkach lokalnych. Badani nie mają też nadziei na rychłą poprawę w tej dziedzinie, o czym świadczą bardzo pesymistyczne przewidywania na najbliższy rok (obecnie nieco lepsze niż przed miesiącem). Niemal od początku transformacji utrzymuje się także znaczny lęk przed bezrobociem wśród osób mających zatrudnienie (obecnie nieco mniej nasilony niż w marcu).

Przyczyn bezrobocia Polacy skłonni są upatrywać głównie w czynnikach strukturalnych - makroekonomicznych kształtujących sytuację na rynku pracy, a także w niedostosowaniu systemu edukacji do potrzeb tego rynku oraz w istnieniu „szarej strefy” umożliwiającej pracę „na czarno”. Ankietowani często też podkreślają, że decydujące znaczenie ma brak kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy, mniej ważne natomiast wydają się takie cechy i postawy bezrobotnych, jak: niechęć, brak motywacji do poszukiwania pracy oraz niezaradność w tej dziedzinie, gotowość do korzystania ze wsparcia rodziny, skłonność do wykorzystywania systemu instytucjonalnego oparcia społecznego (zasiłków, pomocy społecznej). Zdecydowanie zaprzeczają natomiast opinii, że bezrobocie utrzymuje się, bo w rzeczywistości bezrobotni dobrze prosperują bez stałej pracy.

Polacy w pełni zdają sobie sprawę z niszczących skutków bezrobocia dla samych bezrobotnych i ich rodzin oraz ogółu pracujących. Za najgorsze następstwo bezrobocia uznają zły stan psychiczny osób pozostających bez pracy - przygnębienie, utratę chęci do życia. Zdaniem badanych, niebezpieczne jest także to, że bezrobocie powoduje ubożenie rodzin oraz ich dezintegrację, a także sprzyja wzrostowi przestępczości. Ankietowani wyraźnie podkreślają też negatywny wpływ bezrobocia na pracujących, którzy z obawy przed utratą

zatrudnienia godzą się na niskie zarobki oraz wycisk i złe traktowanie w pracy. Do groźnych skutków zaliczają również to, że bezrobotni, by się utrzymać, muszą pracować „na czarno”, a więc bez uprawnień socjalnych. Niepokoi ich też los młodego pokolenia, które bez pracy nie ma szans na życiowe usamodzielnienie. Stosunkowo niewielka grupa respondentów jest skłonna uznać za najgorszy skutek bezrobocia to, że żyjący z zasiłków bezrobotni odzwyczajają się od pracy.

Od roku 1990 drastycznie nasiliło się przekonanie, że państwo nie zapewnia bezrobotnym bezpieczeństwa socjalnego. Powszechna jest opinia, że zarówno ci, którzy utracili zatrudnienie, jak i absolwenci szkół i uczelni pozbawieni szans na rozpoczęcie pracy zawodowej, w tej trudnej sytuacji życiowej są pozostawieni samym sobie i nie mogą liczyć na pomoc państwa.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

ANEKS I

Tabela 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	X		XI		XII		I		II		III		IV		V	
	2001						2002									
	w procentach															
- bardzo dobra	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
- dobra	0		1		1		1		0		0		1		0	
- ani dobra, ani zła	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2
- zła	31	94	31	93	30	95	29	97	26	96	22	97	25	95	28	96
- bardzo zła	63		62		65		68		70		75		70		68	
Trudno powiedzieć	2	2	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2

Tabela 1 (cd.)

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII	
	2002													
	w procentach													
- bardzo dobra	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0
- dobra	0		0		1		0		1		1		0	
- ani dobra, ani zła	3	3	2	2	2	2	3	3	4	4	3	3	2	2
- zła	28	95	29	97	28	96	32	95	30	93	33	95	34	96
- bardzo zła	67		68		68		63		63		62		62	
Trudno powiedzieć	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	2

Tabela 1 (cd.)

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I		II		III		IV		V		VI	
	2003											
	w procentach											
- bardzo dobra	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
- dobra	1		0		0		1		1		0	
- ani dobra, ani zła	3	3	3	3	2	2	1	1	2	2	3	3
- zła	32	95	35	96	30	97	30	96	31	96	33	95
- bardzo zła	63		61		67		66		65		62	
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2

Tabela 1 (cd.)

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII		VIII		IX		X		XI		XII	
	2003											
	w procentach											
- bardzo dobra	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
- dobra	1		0		1		0		1		1	
- ani dobra, ani zła	2	2	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4
- zła	30	96	32	96	34	94	31	94	33	92	37	93
- bardzo zła	66		64		60		63		59		56	
Trudno powiedzieć	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2

Tabela 1 (cd.)

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	I		II		III		IV	
	2004							
	w procentach							
- bardzo dobra	0	0	0	1	0	1	0	1
- dobra	0		1		1		1	
- ani dobra, ani zła	5	5	4	4	5	5	5	5
- zła	39	92	37	94	36	93	40	92
- bardzo zła	53		57		57		52	
Trudno powiedzieć	3	3	2	2	1	1	2	2

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	X		XI		XII		I		II		III		IV		V	
	2001								2002							
	w procentach															
- zdecydowanie się poprawi	0	15	0	11	0	6	0	8	0	10	0	6	0	8	0	7
- raczej się poprawi	15		11		6		8		10		6		8		7	
- nie zmieni się	49	49	44	44	39	39	41	41	41	41	35	35	37	37	43	43
- raczej się pogorszy	21	27	26	35	35	47	30	45	32	42	39	52	35	48	34	45
- zdecydowanie się pogorszy	6		9		12		15		10		13		13		11	
Trudno powiedzieć	9	9	10	10	8	8	7	7	7	7	7	7	7	7	5	5

Tabela 2 (cd.)

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII	
	2002													
	w procentach													
- zdecydowanie się poprawi	0	8	0	9	0	10	0	10	0	10	0	11	0	8
- raczej się poprawi	8		9		10		10		10		11		8	
- nie zmieni się	40	40	42	42	42	42	47	47	47	47	44	44	46	46
- raczej się pogorszy	33	46	33	43	31	40	27	35	26	36	28	37	30	41
- zdecydowanie się pogorszy	13		10		9		8		10		9		11	
Trudno powiedzieć	6	6	7	7	8	8	8	8	7	7	8	8	5	5

Tabela 2 (cd.)

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I		II		III		IV		V		VI	
	2003											
	w procentach											
- zdecydowanie się poprawi	1	11	0	8	0	7	0	8	0	10	0	13
- raczej się poprawi	10		8		7		8		10		13	
- nie zmieni się	45	45	47	47	43	43	43	43	49	49	49	49
- raczej się pogorszy	27	35	29	38	31	41	30	42	24	32	22	28
- zdecydowanie się pogorszy	8		9		10		12		8		6	
Trudno powiedzieć	9	9	7	7	8	8	7	7	9	9	10	10

Tabela 2 (cd.)

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	VII		VIII		IX		X		XII	
	2003									
	w procentach									
- zdecydowanie się poprawi	0	11	0	11	0	13	0	13	0	12
- raczej się poprawi	11		11		13		13		12	
- nie zmieni się	46	46	45	45	47	47	45	45	44	44
- raczej się pogorszy	27	35	29	36	25	32	27	34	27	35
- zdecydowanie się pogorszy	8		7		7		7		8	
Trudno powiedzieć	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9

Tabela 2 (cd.)

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	I		II		III		IV	
	2004							
	w procentach							
- zdecydowanie się poprawi	1	16	0	16	0	12	1	18
- raczej się poprawi	15		16		12		17	
- nie zmieni się	46	46	47	47	45	45	45	45
- raczej się pogorszy	21	28	21	28	23	31	19	26
- zdecydowanie się pogorszy	7		7		8		7	
Trudno powiedzieć	11	11	10	10	12	12	11	11

Tabela 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań								
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	
	2001			2002					
	w procentach								
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	1	0	1	0	0	1	0	
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	17	14	14	14	13	12	15	14	
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	40	45	46	38	40	41	43	44	
- nie można znaleźć żadnej pracy	40	39	39	46	45	46	39	40	
Trudno powiedzieć	2	1	1	1	1	2	2	2	

Tabela 3 (cd.)

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
	2002							
	w procentach							
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	0	0	0	0	0	0	1	
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	16	16	15	16	16	16	20	
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	39	43	40	44	43	44	44	
- nie można znaleźć żadnej pracy	42	40	43	37	39	38	34	
Trudno powiedzieć	3	1	2	2	2	2	2	

Tabela 3 (cd.)

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	I	II	III	IV	V	VI
	2003					
	w procentach					
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	0	0	0	0	0	0
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	13	14	16	17	14	18
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	43	45	47	42	42	44
- nie można znaleźć żadnej pracy	41	39	35	39	40	36
Trudno powiedzieć	2	1	2	2	4	2

Tabela 3 (cd.)

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	2003					
	w procentach					
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	0	0	0	0	1
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	15	17	18	20	18	19
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	47	43	48	45	43	46
- nie można znaleźć żadnej pracy	36	38	32	33	37	33
Trudno powiedzieć	2	2	2	2	2	2

Tabela 3 (cd.)

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	I	II	III	IV
	2004			
	w procentach			
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	0	1	0	0
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	16	18	21	19
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	46	46	43	48
- nie można znaleźć żadnej pracy	35	33	34	31
Trudno powiedzieć	3	2	2	2

Tabela 4

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII	
	2001																	
	N=503		N=501		N=486		N=482		N=465		N=567		N=473		N=451		N=464	
w procentach																		
Bardzo poważnie się z tym liczę	20	57	18	47	20	48	21	43	19	41	12	40	12	42	16	47	14	44
Raczej tak	37		29		28		22		22		28		30		31		30	
Raczej nie	22	41	25	48	23	47	26	53	28	53	30	55	29	53	25	48	27	52
Nie, to mało prawdopodobne	19		23		24		27		25		25		24		23		25	
Trudno powiedzieć	2	2	5	5	5	5	4	4	6	6	4	4	5	5	5	5	4	4

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Tabela 4 (cd.)

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		IX	
	2002																	
	N=414		N=435		N=435		N=460		N=478		N=489		N=471		N=447		N=542	
w procentach																		
Bardzo poważnie się z tym liczę	18	49	17	42	17	51	15	40	17	48	18	45	15	49	16	40	17	47
Raczej tak	31		25		34		25		31		27		34		24		30	
Raczej nie	28	47	25	53	21	43	25	55	24	47	25	51	25	47	28	55	22	47
Nie, to mało prawdopodobne	19		28		22		30		23		26		22		27		25	
Trudno powiedzieć	4	4	5	5	7	7	5	5	5	5	4	4	4	4	5	5	7	7

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Tabela 4 (cd.)

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań															
	X		XI		XII		I		II		III		IV		V	
	2002								2003							
	N=554		N=474		N=442		N=484		N=461		N=411		N=539		N=546	
w procentach																
Bardzo poważnie się z tym liczę	17	44	9	41	20	46	13	48	16	46	17	43	16	45	17	45
Raczej tak	27		32		26		35		30		26		29		28	
Raczej nie	30	52	30	54	23	47	25	47	26	51	29	52	27	50	22	48
Nie, to mało prawdopodobne	22		24		24		22		25		23		23		26	
Trudno powiedzieć	3	3	5	5	7	7	5	5	3	3	5	5	5	5	7	7

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Tabela 4 (cd.)

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań													
	VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII	
	2003													
	N=566		N=417		N=452		N=520		N=472		N=489		N=462	
	w procentach													
Bardzo poważnie się z tym liczę	17	47	17	46	16	48	15	44	18	47	19	48	16	43
Raczej tak	30		29		32		29		29		29		27	
Raczej nie	28	49	24	51	28	47	25	52	24	48	26	46	25	51
Nie, to mało prawdopodobne	21		27		19		27		24		20		26	
Trudno powiedzieć	4	4	3	3	5	5	4	4	5	5	6	6	6	6

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Tabela 4 (cd.)

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań							
	I		II		III		IV	
	2004							
	N=479		N=470		N=469		N=462	
	w procentach							
Bardzo poważnie się z tym liczę	15	42	17	47	15	43	11	42
Raczej tak	27		30		28		31	
Raczej nie	31	53	22	49	25	52	25	53
Nie, to mało prawdopodobne	22		27		27		28	
Trudno powiedzieć	5	5	4	4	5	5	5	5

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

A N E K S II

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:

	(%)				
Kwiecień 2004	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	45	26	11	992
Płeć					
Mężczyźni	18	45	26	10	473
Kobiety	17	45	25	13	518
Wiek					
18-24 lat	28	39	25	8	156
25-34	23	46	24	8	172
35-44	15	49	26	11	165
45-54	13	52	28	7	202
55-64	20	43	29	8	116
65 lat i więcej	10	41	23	26	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	45	26	13	362
Miasto do 20 tys.	15	48	25	12	129
20-100 tys.	13	51	30	5	198
101-500 tys.	23	41	20	16	190
501 tys.i więcej mieszk.	27	38	27	9	114
Wykształcenie					
Podstawowe	13	40	28	19	284
Zasadnicze zawodowe	13	50	27	10	252
Średnie	21	46	25	8	346
Wyższe	29	44	21	7	110
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	31	47	14	8	63
Prac.umysł.niż.szczebla	20	52	25	3	94
Pracownicy fiz.- umysł.	19	51	24	5	84
Robotnicy wykwalifikowani	9	51	26	13	78
Robotnicy niewykwalifik.	17	44	28	11	39
Rolnicy	14	47	22	17	53
Pracujący na własny rach.	17	50	28	4	38
Bierni zawodowo					
Renciści	14	44	30	13	115
Emeryci	15	41	26	19	211
Uczniowie i studenci	36	27	24	13	75
Bezrobotni	14	47	33	7	116
Gospodynie domowe i inni	10	60	21	9	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	15	55	24	6	151
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	45	29	7	78
sekt. pryw. poza rolnict.	25	49	18	8	173
prywatnym gośp. rolnym	13	46	25	17	59
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	14	41	38	7	94
300-399	11	58	26	5	71
400-599	15	47	29	8	156
600-800	19	47	20	14	173
Powyżej 800 zł	25	45	21	10	194
Ocena własnych war. mater.					
Złe	12	44	33	11	296
Średnie	17	45	25	12	447
Dobre	25	46	19	10	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	8	39	35	18	63
Raz w tygodniu	17	48	24	11	498
1-2 razy w miesiącu	21	52	18	10	138
Kilka razy w roku	16	40	33	11	188
W ogóle nie uczestniczy	25	38	25	12	104
Poglądy polityczne					
Lewica	21	48	24	7	163
Centrum	22	49	21	8	297
Prawica	19	44	28	9	252
Trudno powiedzieć	9	41	29	20	280

Tabela 2. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprowadzić znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy

(%)						
Kwiecień 2004	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	19	48	31	2	992
Płeć						
Mężczyźni	0	22	48	28	2	473
Kobiety	0	17	48	34	2	520
Wiek						
18-24 lat	0	29	56	15	1	156
25-34	0	24	50	26	1	172
35-44	0	23	45	31	1	165
45-54	0	15	51	34	0	201
55-64	0	18	46	35	2	117
65 lat i więcej	0	9	41	44	5	180
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	14	38	47	1	361
Miasto do 20 tys.	0	9	53	37	1	129
20-100 tys.	0	15	59	25	1	198
101-500 tys.	0	26	54	18	2	191
501 tys.i więcej mieszk.	0	43	45	7	5	114
Wykształcenie						
Podstawowe	0	10	43	44	3	285
Zasadnicze zawodowe	0	16	49	35	0	251
Średnie	0	25	51	21	2	346
Wyższe	0	31	49	19	1	110
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	33	54	13	0	63
Prac.umysł.niż.szczębla	0	25	58	18	0	94
Pracownicy fiz.- umysł.	0	33	51	14	2	84
Robotnicy wykwalifikowani	0	12	59	29	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	0	21	59	20	0	40
Rolnicy	0	8	33	59	0	52
Pracujący na własny rach.	0	37	43	20	0	38
Bierni zawodowo						
Renciści	0	14	39	45	1	115
Emeryci	0	12	45	39	4	211
Uczniowie i studenci	0	35	49	16	0	75
Bezrobotni	0	12	47	39	2	116
Gospodynie domowe i inni	0	11	42	42	5	27
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	0	19	58	23	0	151
spółce właścicieli	0	22	62	15	1	78
prywatnych i państwa	0	34	49	16	1	175
sekt. pryw. poza rolnict.	0	9	30	61	0	58
prywatnym gosp. rolnym	0	9	30	61	0	58
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	0	13	42	45	0	94
300-399	0	13	59	29	0	71
400-599	0	11	55	33	1	156
600-800	0	24	45	29	2	173
Powyżej 800 zł	0	30	45	23	2	195
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	11	44	44	1	296
Średnie	0	18	50	29	2	446
Dobre	0	31	49	19	1	249
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	8	53	37	2	63
Raz w tygodniu	0	17	47	35	1	499
1-2 razy w miesiącu	0	30	42	26	2	138
Kilka razy w roku	0	19	55	25	2	188
W ogóle nie uczestniczy	0	24	45	27	5	104
Poglądy polityczne						
Lewica	0	22	55	22	1	163
Centrum	0	26	48	25	1	298
Prawica	0	20	48	30	2	252
Trudno powiedzieć	0	10	44	44	2	280

Tabela 3. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?

(%)

Kwiecień 2004	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	53	5	462
Płeć				
Mężczyźni	39	54	6	260
Kobiety	46	51	3	202
Wiek				
18-24 lat	48	47	4	49
25-34	38	57	5	133
35-44	47	47	6	115
45-54	45	51	4	127
55-64	30	66	4	30
65 lat i więcej	11	75	14	6
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	53	6	154
Miasto do 20 tys.	41	54	4	57
20-100 tys.	47	49	4	92
101-500 tys.	40	54	5	95
501 tys. i więcej mieszk.	43	53	3	63
Wykształcenie				
Podstawowe	23	65	12	48
Zasadnicze zawodowe	48	48	5	139
Średnie	48	48	4	190
Wyższe	31	66	3	84
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	61	3	63
Prac. umysł. niż. szczebla	47	53	0	94
Pracownicy fiz.- umysł.	39	48	12	83
Robotnicy wykwalifikowani	54	41	5	77
Robotnicy niewykwalifik.	49	51	0	38
Rolnicy	28	61	11	52
Pracujący na własny rach.	41	59	0	38
Bierni zawodowo				
Renciści	45	47	7	8
Emeryci	19	70	11	8
Uczniowie i studenci	100	0	0	1
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	54	4	151
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	42	48	10	78
sekt. pryw. poza rolnict.	49	49	2	169
prywatnym gosp. rolnym	29	61	10	55
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	39	50	11	38
300-399	37	63	0	29
400-599	50	45	5	71
600-800	42	54	4	88
Powyżej 800 zł	31	66	2	90
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	47	5	104
Średnie	46	47	6	200
Dobre	34	63	3	158
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	58	12	12
Raz w tygodniu	38	56	6	212
1-2 razy w miesiącu	54	41	5	80
Kilka razy w roku	44	53	3	106
W ogóle nie uczestniczy	42	54	4	52
Poglądy polityczne				
Lewica	44	56	0	82
Centrum	46	48	6	157
Prawica	39	58	3	124
Trudno powiedzieć	39	51	10	99

Tabela 4. Co, zdaniem Pana(i), obecnie decyduje o tym, że ludzie nie mają pracy, są bezrobotnymi? Czy nie mają pracy dlatego, że opłaca im się pracować "na czarno"?

(%)				
Marzec 2004	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	35	10	1019
Płeć				
Mężczyźni	56	35	9	486
Kobiety	54	34	12	533
Wiek				
18-24 lat	76	20	4	157
25-34	60	33	7	186
35-44	49	42	9	173
45-54	55	37	8	194
55-64	50	33	17	142
65 lat i więcej	38	42	19	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	37	12	369
Miasto do 20 tys.	47	44	8	131
20-100 tys.	61	34	5	207
101-500 tys.	58	30	12	192
501 tys. i więcej mieszk.	58	28	15	121
Wykształcenie				
Podstawowe	48	37	15	286
Zasadnicze zawodowe	55	36	10	259
Średnie	58	34	9	357
Wyższe	62	31	8	117
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	60	30	10	65
Prac. umysł. niż. szczebla	58	38	4	84
Pracownicy fiz.- umysł.	57	36	7	111
Robotnicy wykwalifikowani	61	33	6	79
Robotnicy niewykwalifik.	61	33	7	35
Rolnicy	55	31	13	54
Pracujący na własny rach.	67	26	7	33
Bierni zawodowo				
Renciści	43	36	21	118
Emeryci	41	44	15	204
Uczniowie i studenci	82	14	4	79
Bezrobotni	53	39	8	119
Gospodynie domowe i inni	59	28	13	38
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	53	40	7	151
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	60	35	5	72
sekt. pryw. poza rolnict.	65	27	8	183
prywatnym gosp. rolnym	53	34	13	57
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	47	45	7	117
300-399	49	42	8	82
400-599	56	33	11	201
600-800	58	34	8	175
Powyżej 800 zł	55	32	13	194
Ocena własnych war. mater.				
Złe	46	42	12	331
Średnie	58	32	10	446
Dobre	61	30	9	242
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	43	40	17	65
Raz w tygodniu	55	35	10	548
1-2 razy w miesiącu	51	39	10	142
Kilka razy w roku	65	25	10	163
W ogóle nie uczestniczy	52	42	7	101
Poglądy polityczne				
Lewica	58	32	10	159
Centrum	61	34	5	284
Prawica	53	35	12	309
Trudno powiedzieć	49	36	15	267

Tabela 5. Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia. 1 - Rodziny osób bezrobotnych ubożeją; 2 - Rodziny osób bezrobotnych ulegają skłóceniu, rozbićiu; 3 - Ludzie, którzy żyją z zasiłków dla bezrobotnych, odzwyczajają się od pracy; 4 - Ludzie, którzy nie mają pracy, są przygnębieni i tracą chęć do życia; 5 - Ludzie godzą się na niskie zarobki, aby tylko mieć pracę; 6 - Ludzie muszą pracować "na czarno", bez uprawnień socjalnych, np. bez prawa do emerytury, ubezpieczeń zdrowotnych, urlopu; 7 - Ludzie, którzy nie mają pracy, łatwiej wchodzą w konflikt z prawem, wzrasta przestępczość; 8 - Młodzi ludzie po ukończeniu szkół nie mogą rozpocząć samodzielnego, dorosłego życia

Marzec 2004	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	36	34	15	48	40	27	35	25
Płeć								
Mężczyźni	38	33	17	43	45	28	34	23
Kobiety	34	36	13	52	35	26	36	26
Wiek								
18-24 lat	26	24	13	44	38	37	39	38
25-34	36	29	17	52	39	32	36	24
35-44	40	35	12	44	46	22	35	19
45-54	37	38	18	48	43	22	35	20
55-64	35	39	19	51	31	26	40	27
65 lat i więcej	42	41	11	46	37	23	28	21
Miejsce zamieszkania								
Wieś	45	32	14	46	40	26	33	23
Miasto do 20 tys.	32	39	15	44	36	29	30	23
20-100 tys.	33	36	14	46	43	25	41	27
101-500 tys.	27	32	16	50	40	30	40	28
501 tys. i więcej mieszk.	33	37	19	56	35	26	32	23
Wykształcenie								
Podstawowe	41	39	11	49	39	25	34	20
Zasadnicze zawodowe	39	32	13	49	44	30	30	22
Średnie	33	33	16	47	39	26	39	28
Wyższe	28	31	25	43	35	28	40	31
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	30	34	23	43	32	28	40	31
Prac. umysł. niż. szczebla	34	25	17	46	47	27	47	23
Pracownicy fiz.-umysł.	38	36	15	45	48	31	37	16
Robotnicy wykwalifikowani	41	21	19	43	55	28	24	21
Robotnicy niewykwalifik.	35	16	6	50	49	35	36	19
Rolnicy	37	45	20	39	37	21	31	30
Pracujący na własny rach.	29	38	21	50	37	23	42	22
Bierni zawodowo								
Renciści	43	47	8	51	30	18	36	16
Emeryci	35	40	15	48	39	25	33	27
Uczniowie i studenci	28	16	13	43	26	41	48	45
Bezrobotni	39	33	11	56	40	25	29	26
Gospodynie domowe i inni	35	43	16	54	36	26	27	16
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	36	29	20	42	41	26	41	26
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	28	24	14	43	45	41	44	20
sekt. prywat. poza rolnict.	37	33	18	48	47	25	33	19
prywatnym gosp. rolnym	38	46	19	36	38	21	30	28
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	38	29	13	62	44	27	30	20
300-399	33	33	13	54	33	32	26	30
400-599	35	38	11	45	40	29	34	21
600-800	41	28	18	46	38	26	38	28
Powyżej 800 zł	28	39	19	44	42	27	40	22
Ocena własnych war. mater.								
Złe	42	37	10	52	38	27	32	23
Średnie	37	33	16	45	40	27	36	24
Dobre	26	32	21	46	41	27	39	28
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	34	40	12	44	33	24	34	37
Raz w tygodniu	40	32	16	48	39	27	34	22
1-2 razy w miesiącu	28	41	14	47	35	32	31	32
Kilka razy w roku	33	33	16	43	43	27	43	22
W ogóle nie uczestniczy	32	37	12	54	45	21	36	23
Poglądy polityczne								
Lewica	30	35	19	48	35	29	38	27
Centrum	34	33	14	46	45	30	39	23
Prawica	37	35	16	44	41	26	33	27
Trudno powiedzieć	40	34	12	53	34	23	33	22

(continued)

Tabela 5 (cd.). Bezrobocie powoduje różne skutki. Z podanej listy proszę wybrać trzy, Pana(i) zdaniem, najgorsze skutki bezrobocia. 9 - Ludzie godzą się na wyzysk, zle traktowanie w pracy, aby ją tylko utrzymać

(%)

Marzec 2004	9	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	1	1021
Płeć			
Mężczyźni	32	1	488
Kobiety	33	1	533
Wiek			
18-24 lat	40	0	157
25-34	34	0	186
35-44	39	1	174
45-54	35	0	195
55-64	26	1	141
65 lat i więcej	21	6	168
Miejsce zamieszkania			
Wieś	30	2	368
Miasto do 20 tys.	39	2	131
20-100 tys.	29	1	208
101-500 tys.	35	0	193
501 tys. i więcej mieszk.	36	0	122
Wykształcenie			
Podstawowe	23	2	285
Zasadnicze zawodowe	37	1	260
Średnie	36	1	358
Wyższe	36	1	118
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier. inteligencja	39	0	66
Prac.umysł.niż.szczebła	33	0	84
Pracownicy fiz.- umysł.	34	0	111
Robotnicy wykwalifikowani	45	0	79
Robotnicy niewykwalifik.	42	0	35
Rolnicy	35	0	54
Pracujący na własny rach.	36	0	33
Bierni zawodowo			
Renciści	28	5	117
Emeryci	23	3	205
Uczniowie i studenci	39	0	79
Bezrobotni	34	1	120
Gospodynie domowe i inni	28	0	38
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	37	0	151
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	35	0	72
sekt. pryw. poza rolnict.	39	0	184
prywatnym gosp. rolnym	38	0	57
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	27	0	117
300-399	37	2	82
400-599	39	1	201
600-800	29	1	176
Powyżej 800 zł	32	1	194
Ocena własnych war. mater.			
Złe	30	1	332
Średnie	34	1	447
Dobre	34	1	242
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	36	0	65
Raz w tygodniu	32	1	549
1-2 razy w miesiącu	32	2	142
Kilka razy w roku	33	2	164
W ogóle nie uczestniczy	34	1	101
Poglądy polityczne			
Lewica	34	2	160
Centrum	31	1	285
Prawica	37	0	309
Trudno powiedzieć	28	3	267